

Audi formidanda Christi Salvatoris verba dicentis; *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur* (Matt. 3, 10). Quæ enim est arbor, quæ fructum bonum non facit, nisi malus christianus, qui bona non facit opera, et qui salutis negotio non laborat? Hæc est arbor sterilis, quæ cum fructus non producat, in inferni ignem projicietur. O quam formidanda sunt hæc Dei verba! Certe totus contremiscere deberes, cum audis, te in inferni ignem mittendum, nisi salutis negotio solerter laboraveris, neque solum contremiscere, verum et abjectis omnibus criminibus, saluti sedulo et constanter laborare. Non ergo solum salutis vacas mente et cogitatione, corde et affectu; ipsi incumbere etiam manu et opere. De salute cogita, salutem desidera, pro salute sedulo labora, et accipies coronam gloriæ in cælo. Amen.

DOMINICA VIGESIMASECUNDA POST PENTECOST.

DE ADULATIONE.

Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces (Matt. 22, 16).

De nonnullis Gentilibus narrat Tertullianus, eos ita idololatriæ fuisse deditos, ut singulis fere horis idolorum suorum statuis adularentur, illas ornando, salutando, colendo, et tanquam divinitates adorando: *qui in idolis comandis, et in aris ornandis, et ad horas singulas salutandis adulantur*. Pari quodam modo viles quidam et serviles habentur homines, qui magnates tanquam deos suos venerantur, qui vitia illorum tanquam virtutes prædicant,isque per singulas horas et momenta verbis suavibus et speciosis adulari non desinant. Hoc adulationis spiritu ducebantur hi Pharisæorum discipuli, qui Christo

dicebant; *magister scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces*. Licet enim hæc, quæ in Christi laudem dicebant, verissima essent et cælesti magistro digna, illos tamen obiurgat et hypocritas vocat, eo quod animo ficto et ad adulationem composito illa proferebant. Adversus hujusmodi adultores, quibus principum palatia, magnatum quorumque aula, imo et totus mundus redundat, ista erit concio. In qua ostendam adultores esse hostes eorum quibus adulantur. *Acc.*

Moris erat apud antiquos, sepulchra quædam in defunctorum gloriam statuere, in quibus nullæ licet reliquiæ, nullaque reconderentur cadavera, eorum tamen, in quorum honorem erecta erant, nomina inscribebantur, perinde ac si illorum corpora intus laterent. Hujusmodi sepulchris adulatorem jure merito similem dicam, qui cum amici nomen præseferat, intus tamen amicus non est, et, ut loquitur S. Antonius, *in adulate, velut in sepulchro, nomen tantum amicitie inscriptum est*. Verum quidem, quod ut adulator amici nomen et famam sibi conciliet, ita applaudit et blanditur, suisque verbis et officiis ita aliorum captare conatur benevolentiam, ut illum amicum esse beneficum, sincerum et probatum quisque sibi facile suadeat. Quis non credat, eum esse illius amicum verum et beneficum, cujus bona opera propalare et exaggerare solet? Quis non arbitretur, hunc esse amicum sincerum, qui talem sese proclamat et profitetur? Quis tandem non censeat, hunc esse amicum probatum, qui externa amicitia signa edere non desinit? Certe, si secundum faciem et signa externa judicentur adultores, haud dubie amici benefici, sinceri et probati censentur, revera tamen adultores non sunt amici benefici, *sed hostes maligni*; non sunt amici sinceri, *sed hostes callidi*; non sunt amici probati, *sed hostes ignoti*. Adultores sunt 1. hostes maligni; 2. hostes callidi; 3. hostes ignoti.

I PARS.

Adulatores sunt hostes maligni.

Adulatorem a vero amico discernere difficillimum est. Sicut enim nummus verus a falso non facile discernitur, quia uterque eandem effigiem, eundem colorem, eundem sonum, idemque pondus habet, ita perdifficile est verum amicum ab adulatore distinguere, quia eandem effigiem et speciem externam uterque habet, eadem uterque exterius amicitiae signa exhibet, imo saepe amicitior apparet adulator, quam verus amicus. Adulatores tamen amici nullo modo censendi sunt, cum revera sint hostes maligni et infensissimi, qui homines 1. excæcant; 2. ad peccata alliciunt; 3. ad tartara ducunt.

1. Assentatores optant, ut illi quibus adulantur, cæci sint, illosque excæcant, ac oculos eorum quasi luto obvolvunt, ut fraudes et dolos, quibus illos decipere conantur, videre non valeant. Et ideo Petrus Damianus adulatores adumbratos fuisse dicit in iis hirundinibus, quarum stercorebus obcæcatus est senior Tobias: *quid hirundines leviter volitantes, nisi leves adulantium et blandiloquentium significant mores? Qui dum blandiloqui sui suavitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impingunt, interiores oculos, ne solita luce perfruantur, excæcant* (ep. 12). Alexander Magnus multo tempore adulatoribus infensus fuit; successu tamen temporis ab iis ita excæcatus et fasciatus est ac in talem errorem ductus, ut sacerdotis Ammonis suasionibus et adulationibus allectus, se Deum et Jovis filium esse arbitraretur. Sicut autem princeps ille aliunde sapientissimus ab adulatoribus excæcatus fuit, ita et ab iis excæcantur quicumque ipsis accessum et benevolam auditum præstant: adulatores enim suis monitis, consiliis, suasionibus et adulationibus intellectum eorum ita obscurant et excæcant, ut illos in errorem facile alliciant. Et ideo Ugo cardinalis adulatores similes esse dicit Philisthæis, qui Sampsonem excæcaverunt; et sanctus Maximus eos corvis oculos cadaverum

effodientibus assimilat. *Ut corvi cadaverum oculos effodiunt, sic adulatores suis adulationibus oculos, rationem scilicet et mentem humanam corrumpunt* (serm. 2, de adul.). In quo et hi corvis immaniores videntur; corvi siquidem non hominibus vivis, sed mortuis oculos erant; adulatores vero hominibus vivis oculos mentis evellunt, ac eos ita excæcant et demutant, ut hoc credant esse malum quod bonum est, et illud bonum existiment, quod est malum. Adulatores ergo sunt hostes maligni, qui homines excæcant; *sunt etiam hostes maligni, quia homines ad peccata alliciunt.*

2. Homo adulator ei cui assentatur dicere solet: vive dum vivis; recrea corpus edulis, procul a te sint jejunia, quæ fragilis tua caro minime patitur; induere purpura et bysso, ut hanc, ad quam sublimaris, gloriose portes dignitatem; agglomeretur lateribus tuis in modum cunei turba clientum, ut sublimis officii tui honor non vilescat; ne tam cito de penitentia cogites; Deum enim habemus infinite misericordem, qui neminem vult perire; ne credas, quod huic et illi peccato indulgere tantum malum sit, ut homines dicunt; ne parcas huic et illi, qui tibi sunt infensi; tuus enim honor agitur. His et aliis similibus verbis adulator eos, quibus adulatur, ad peccata facile allicit, quia homines ea libenter operantur, ad quæ ex naturæ propensione moventur, si quis laudando eos ad hæc agenda invitet: *adulantium linguæ alligant animas in peccatis; delectat enim ea facere in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur* (Aug. in Ps. 9). Adulator merito sirenis comparatur, quia ad modum sirenarum, per mortiferos cantus, et pestifera blandimenta audientes demulcet, et nisi aure obturata transierint, eos in scopulos et in abyssum criminum trahit; *adulatores alliciunt ad peccatum sicut sirenæ ad periculum* (Hug. Car. in Ps. 28). Adulatores ergo non sunt veri amici, sed hostes maligni et infensissimi: cum adulationibus et exitiosis cantibus suis homines in criminum abyssum alliciunt. Sunt etiam hostes maligni, *qui adulationibus suis eos, quibus adulantur, ad tartara ducunt.*

3. Amici veri, qui delinquentes ex charitatis motivo corri-

gunt, eos a peccatis avellunt, et in salutis æternæ viam dirigunt: *qui consiliis fortioribus redarguit, simul atque instruit fratrem, promoveet ad salutem* (S. Cypr. *de laps.*). At contra, qui peccantem nec corripit, nec monet, ac potius laudat, eum in peccatis detinet, et adulationibus suis, quasi suavi catena, eum ad tartara ducit. Et ideo ait Chrysostomus, quod *adulatores catenam subdolee laudis in ore portant*: mellitis enim verbis et adulationibus suis tamquam catena exitiosa eos ad peccata multa, et ad infernum misere trahunt. Ægyptii, ut malignum adulatoris animum delinearent, cervum coram homine citharam pulsante pingebant. Cervus ita musicæ est avidus, ut si gratum quendam concentum audiat, veluti extra se rapiatur et immobilis remaneat; hac ratione venatores periti instrumentis musicis cervos alliciunt, eosque, cum musica melodia capti et veluti fascinati sunt, jaculis feriunt et facile occidunt. Eodem plane modo suavis adulatorum verbis, et iteratis eorum laudibus fascinantur, et pene incantantur homines; cumque eos demon sic adulationibus captos et fascinatos videt, superbæ, avaritiæ, luxuriæ, aliorumque vitiorum tentationibus, tamquam pestiferis jactis illos confodit; et sic ab adulatoribus et a demonibus ad peccata et ad perpetuum adducuntur interitum. *Adulatores præcipitant homines in peccata superbæ, in peccata luxuriæ, et in peccata avaritiæ: unde et ipsi cum eis præcipitabuntur in precipitium infernale* (S. Bernardin., serm. 16). O quam maligni hostes sunt adultores! o quam infensi sunt iis, quibus assentantur! Certe magna dicenda eorum malitia, cum suis adulationibus homines excæcent, ad peccata alliciunt, et ad tartara ducant. Quam igitur stulti, qui adultores audiunt et diligunt, eorumque verbis credunt et obediunt! *fili mi, inquit Spiritus Sanctus, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis* (Prov. 1); id est, ut exponit Ugo cardinalis, *si te lactaverint adultores, præterita mala extollendo, presentia laudando, et ad futura inclinando, non eis obedias*. Non audiendi sane, nec iis obedendum; potius odio habendi et fugiendi, quia sunt hostes maligni; *ac item quia sunt hostes callidi*.

II PARS.

Adulatores sunt hostes callidi.

Duo sunt genera persecutorum, inquit Augustinus, scilicet vituperantium et laudantium; illi sæviunt, et isti blandiuntur; illi iracundi, et isti subdoli. Adulatores quidem sunt hostes callidi et subdoli, qui laudant, amicitia signa edunt, et aliorum mores induunt: 1. *laudant*, ut decipiant; 2. *amicitiæ signa edunt*, ut prodant; 3. *aliorum mores induunt*, ut insidias parent.

1. Nil magis usitatum adulatoribus, quam homines in facie laudare; et, quod pejus est, eos laudant in iis, quæ damnanda et vituperanda sunt; ac malas eorum actiones tamquam bonas exaltare solent; *scurrilia loquentem*, urbanum ac lepidum appellant; *detractorem*, jucundæ conversationis virum dicunt; *iracundum*, zelo accensum vocitant; *parcum*, ut sobrium dispensatorem commendant; et ut ait divus Augustinus, *diffuit quis? lætus vocatur; avarus est? dicitur de eo, quod servet rem suam; vindicat se de inimico, et comis vocatur. Habent adultores verba fallacia, habent nomina laudis* (hom. 12 ex 50). Habent quidem adultores verba fallacia et nomina laudis, quia malas omnes magnatum actiones laudare solent. In quo similes videntur canibus ulcera Lazari lingentibus, dum namque divitum et magnatum peccata et pravas actiones laudant, eorum quasi ulcera lingunt. Imo iis canibus sunt pejores, quia non homines laudant, ut iis benefaciant, *sed ut eos decipiant*. Adulatores unum habent in ore, et aliud versant in corde; ore laudant, et corde decipere student. Unde de adulatoribus dicitur: *ve eum benedixerint vobis homines* (Luc. 6, 20), quia scilicet eum adultores laudibus plurimis aliquem prosequuntur, suis laudibus eum exaltare non cogitant, imo aliquam ei fraudem moluntur. Sicut enim quendam finem sibi proponunt artifices, cum operantur, ita et ars adulatoria, cum in laudes prorumpit, laudibus suis deceptionem et fraudem aliquam intendit: *sicut*

fnis oratoris est dictione persuadere, et medici medicina curare: sic adulatoris fnis, suaviloquio decipere (S. Crysost.). Unde præclare dixit Seneca, quod cum plures adulatores in alicujus magnatis domo reperiuntur, inter se contendunt, quis laudibus et blanditiis suis illum callidius fallere poterit. *Adulandi certamen est, et unum adulatorum officium, una contentio, quis blandissime fallat* (de benef. 3, 30). Adulatores ergo sunt inimici callidi, qui laudant, ut decipiant. *Adulatores sunt etiam hostes callidi, qui amicitiae signa edunt ut prodant.*

2. Aliqui habentur inimici qui exterius sæviunt, ac in contumelias et probra facile erumpunt; et sunt alii, qui malitiam et odium suum tegunt specie quadam amicitiae, quam fallacibus verbis simulant. Nom immorabor in inquirendo qui ex his inimicis sint peiores; nam certum est, quod *gravissimum inimicitiae genus est, esse corde adversarios, et lingua se simulare amicos* (Cassiod. in ps. 54). Id unum dicam, detractores esse ex iis inimicis, qui sub amicitiae velo odium suum contegunt, et qui sub pietatis et amicitiae specie homines produnt: de iis enim dicit propheta, quod *loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum* (Ps. 27, 3). Hi adulatores vere sunt proditores, ac Judæ proditori similes. Sicut enim ingratus ille discipulus pacis osculo et amicitiae signo magistrum prodidit, ita et adulatores tanquam veri proditores sub externis amicitiae signis homines produnt. *Judas accedens ad Jesum dixit: ave Rabbi, et osculatus est eum. De hoc genere inimicorum sunt adulatores* (Hugo Card. in ps. 26). De quodam pisce, qui Fasten vocatur, narrat Vincentius Bellovacensis, quod in ejus ore aqua, quæ maritima erat et salsa, mox fit dulcis; qua dulcedine allecti accedentes alii pisces, ab eo deglutuntur. Huic sane pisci persimiles sunt adulatores, in quorum ore omnis amaritudo tollitur, dum amicitiae et pietatis verba solummodo proferunt, atque mellitis hisce verbis homines alliciunt, inescant et attrahunt, ut eos prodant; *adulatio enim habet odium, et fraudem, et proditionem* (S. Bern. to. 4, ser. 13, n. 2). O quam callidi sunt hujusmodi hostes, qui ami-

icitiae signa edunt ut prodant. *Demum adulatores sunt etiam hostes callidi, qui aliorum gestus et mores induunt, ut iis insidentur.*

3. Adulator, inquit S. Basilius, similis est polypo, *qui colorem terræ quam attingerat reddit*; adulatores enim eosdem colores reddunt, eosdem mores induunt, et eosdem gestus faciunt, ac totaliter se contemperant iis quibus adulantur; idque agunt, ut iis placeant, ut eorum sibi concilient benevolentiam, et ut ab iis aliquid obtineant. Verum id etiam sæpe agunt, ut iis insidentur. De polypo narrat S. Ambrosius, quod *is cui-cumque saxo adhererit, colorem illius subit, adeo ut piscium complures ad ipsum de improviso nantes tanquam ad saxum appellant; ac versuto illi, malitiosoque paratam sese offerant prædam*. Polypo quidem assimilantur adulatores, dum sobrietas cum sobriis laudant, intemperantes cum intemperantibus evadunt; ad id quod cuique placet, suam sententiam vertunt, ac colores et mores eorum cum quibus versantur, induunt, ut iis insidentur. Sicut enim polypus est insidiator, qui varios colores induens, piscibus insidias parat, ita et adulatores insidiantur aliorum colores et mores induentes, omnibusque omnia facti non ut omnes Christo lucrifaciant et salvent, sed ut insidiis suis homines decipiant et perdant; et ideo Agesilaus, optimus illæ Lacedæmoniorum rex, adulatores asperrandos insectandisque esse dicebat, *non secus ac propriæ vitæ insidiatores*. Et Seneca monet, ut quisque ab adulatorum insidiis caveat: *ab eorum insidiis, nocumentisque cave*. Ne ergo credas, adulatores esse amicos veros et sinceros, potius eos ut hostes inspicere. Sunt enim hostes maligni et callidi, *ac etiam hostes ignoti*.

III PARS.

Adulatores sunt hostes ignoti.

Placere, amari et præmiari solent, qui veri et fideles sunt amici: hi vero, qui ut hostes cognoscuntur et inspiciuntur, non placent, sed displicent; non amantur, sed odio habentur; non

præmiantur, sed plectuntur. At adultores sunt hostes ita ignoti, ut placeant iis quibus adulantur, ab iis amentur, et ab iis præmientur. 1. Iis placeat ac si essent veri amici; 2. ab iis amantur ac si essent amici fideles; 3. ab iis præmiantur ac si essent amici benemeriti.

1. Adultores venena occulta et melle circumlita iis quibus adulantur, infundunt; *malorum blanditium virus occultum est* (S. Cypr. ep. 2). Sicut qui parvulis austeram parant pocula, prius ora eorum melle circumliniunt, ut incauta ætas, cum dulcedinem persenserit, amaritudinem non reformidet, sic adultores malevoli, verbis suavibus et mellitis aures magnatum oblinire solent; eos laudibus supra modum extollunt, ac iis ita occulte venenum suum infundunt, ut ab iis non cognoscantur, nec inspiciantur tamquam inimici, iisque placeant non secus ac si veri essent amici. *Adulatio apertis et propitiis auribus recipitur, in præcordia descendit, habeturque pro amico blandus inimicus* (Sen. ep. 43). Sicut Herodi displicere sancti Joannis Baptistæ monita et correptiones, ita et omnibus peccatoribus displicere solent monitores et benevoli correptores. *Odio habuerunt corripientem in porta* (Amos 5, 10). Non iis placeant dura increpationes, sed grate adulationes; voluntque solummodo ut iis dicantur verba placentia et propensionibus eorum consentanea, sive vera illa sint, sive falsa. *Loquimini nobis placentia* (Is. 3). Adultores autem dura, et acerba non loquuntur, quin contra placentia semper dicunt, ut eorum quibus adulantur, sibi concilient amicitiam; adultores propterea licet sint hostes maligni, non cognoscantur nec inspiciantur ut inimici, sed ut amici benevoli, magisque placeant quam veri amici. *Habeturque pro amico blandus inimicus*. Adultores non solum sunt hostes ignoti, qui placeant, *sunt etiam hostes ignoti, qui amantur ac si essent amici*.

2. Plerique eos amare solent qui ipsis applaudunt et adulantur, sicut et oderunt eos qui ipsos corripunt. *Adulatio benevolentie loco ducitur, et qui adulari nescit aut invidus, aut superbus æstimatur* (S. Hier., ep. ad Colant.), et ut talis odio habetur. Vere quidem cum adultores sint homines

viles et serviles, multi exterius fingunt et palam profitentur, se eos non amare, quos tamen ex corde amant, iisque favent, dum quisque ab iis laudari amat: *adulatoribus nostris libenter favemus et quanquam respondeamus, nos esse indignos laudibus, quibus nos afficiunt; ad laudem tamen suam quisque lætatur* (Hjer., ep. ad Sabin.). In hujus rei exemplum proponitur Sigismundus imperator, qui licet se adultores odio habere profiteretur, sincere tamen se eos diligere confessus est: cum enim aliquando dixisset, assentatores se velut pestem odisse, respondit ei Brunorius: *imo nullum genus hominum ita amas*. Cui Sigismundus: *sic natura comparatum est, ut cum vitandos esse adultores dicimus, tum maxime eis aures demus illisque hæreamus*. Ecce inimicos, qui ita ignoti sunt, ut amentur non secus ac si essent amici fideles; *insuper ita ignoti sunt ut præmientur*.

3. Videmus sæpe, quod in domibus magnatum parvipendantur, odio habeantur, et plectantur domestici illi, qui fidelitate præstant et dominorum suorum obsequio, et contra amentur et præmientur adultores, qui expellendi et plectendi essent: *principes ampliunt eos beneficiis, quos torquere debent* (Chrysol. ser. 103). Croesus, Lydorum rex, nullam aliam ob causam expulit regno Solonem, nisi quod blandiri nesciebat. Dionysius mortem Philoxeno poetæ meditatus est, quia cum in magna hominum corona versus a se editos tyrannus recitasset, reliquis eos laudantibus, ille solus eos absurdos inconcinnosque dicere ausus fuerit. Multi similiter odio habent eos qui diligendi essent, et præmiis afficiunt adultores, qui plecti et torqueri mererentur: *ampliunt eos beneficiis quos torquere debent*. O fratres, ne diligatis adultores; eos potius ut hostes malignos, callidos, et ignotos fugite: *palpantes adultores, quasi hostes fuge*. Fugiendi sane, et fugandi adultores, quia sunt hostes maligni, callidi et ignoti. *Sunt hostes maligni*, qui homines excecant, ad peccata alliciunt, et ad tartara ducunt: *sunt hostes callidi*, qui laudant, ut decipiant, qui amicitie signa edunt ut prodant, et qui aliorum mores induunt, ut insidias parent: *sunt hostes ignoti*, qui placeant,

amantur et præmiantur ac si essent amici benefici. Fugite ergo adulatores, et amate benevolos correptores, qui vos in spiritu charitatis monent, arguunt et corripunt. *Amicos, qui nihil tibi verbis indulgeant, comparato; qui vero ut complaceant et delectent te, verba faciunt, eos tanquam malos præ foribus excludito.* Homines ita sui amatores sunt, ut omnem reprehensionem abhorreant: nullus fere reperitur qui æquo animo audiat dicentem: *non licet tibi.* Sicut enim ab adulatoribus laudari naturaliter placet, ita ab ipsa natura cuique inditum est arcanum quoddam odium in monitores qui sæpe ut inimici inspiciuntur: attamen amandi correptores, et fugiendi adulatores. Fugite ergo adulatores, et amate correptores, ut vias vestras corrigatis, et ad paradisi gloriam pervenire valeatis. *Amen.*

DOMINICA VIGESIMATERTIA POST PENTECOSTEN.

DE MORTE JUSTORUM.

Non est mortua puella, sed dormit (Matth. 9, 24).

Omnes morimur, et sicut aquæ dilabimur, nec in hunc mundum venit aliquis, sive princeps ille sit, sive rusticus, sive magnus, sive parvus, qui non visurus sit mortem: nam immutabili Dei decreto *statutum est hominibus semel mori* (Heb. 9). Dum autem mori est omnibus commune, bene mori non omnibus competit: sunt etenim qui bene, et sunt qui male moriuntur; aliorum mors est mala ac coram Deo pessima: *mors peccatorum pessima* (Psal. 33), et aliorum mors est bona, sancta, et in Dei oculis pretiosa: *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* (Psal. 113). Mortem impiorum malam, pejorem, et pessimam vocat D. Bernardus. *Est mala, inquit, in mundi amissione, quia scilicet durum est eis in morte valedicere mundi divitiis et dignitatibus, quas tanto*

affected ambierunt. *Est pejor in carnis separatione, quia durius est eis animam a corpore separari, ut ab hoc mundo ad tartara migret. Est pessima in vermibus et ignis duplici contritione, quia durissimum eis est, a conscientia verme corrodere, et ad inferni ignem properare. O quam terribile et amarum hominibus, qui toto vite tempore illicitis adhasere voluptatibus, malam, pejorem et pessimam hanc mortem obire! E contra quam suave est mori morte justorum, quam pretiosa, amabilis et tota desiderabilis ista mors! Puella hæc, de qua hodiernum Evangelium ait, quod non est mortua, sed dormit, aliquam hujuse mortis ideam mentibus nostris ingerit; indeque de justorum morte dicendi occasionem sumam. Ave.*

Homo justus hic in terris laborat, vigilat et peregrinatur. Laborat quidem, quia justus sunt quasi Christi milites, qui in ejus obsequium indesinenter laborant. *Labora sicut bonus miles Christi Jesu* (2 Tim. 2, 3). Justus etiam in hoc mundo vigilat, quia viri justus sunt beati illi servi, quos adveniens Dominus vigilantes invenit: *beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes* (Luc. 12, 37). Justus tandem in hoc mundo peregrinatur, quia in eo justus per vias rectas ita incedunt, ut tandem aliquando ad patriam coelestem pervenire valeant: *justum deducit Dominus per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei* (Sap. 10, 10). O quam dulcis est requies post laborem, quam suavis somnus post diurnas vigilias, quam jucundus post longam peregrinationem adventus in patriam! Ideo o quam dulcis etiam, quam suavis, quam jucunda est mors hominibus justis! *Dulcis* quidem, quia requies est post laborem: *suavis*, quia somnus est post diurnas vigilias: *jucunda*, quia post longam peregrinationem est transitus et accessus ad coelestem patriam. Unde si de puella a Christo hodie excitata dicatur, quod non est mortua, sed dormit; de justo etiam fato functo dici potest: *non est mortuus, sed quiescit: non est mortuus, sed dormit: non est mortuus, sed ad coelestem patriam transit.* Hæc omnia patebunt, cum probaverimus, quod justorum mors est quies, somnus et transitus. Est 1. *quies* securæ; 2. *somnus* suavis 3.; *transitus* felicissimus.

I PARS.

Mors justorum est requies segura.

Justorum mors in conspectu Dei est pretiosa: *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus*. Pretiosa quidem est, inquit S. Bernardus, quia *requies est post multos labores, estque laborum finis*. Sicut Christus, justorum omnium facile primus, labores plurimos ab infantia usque ad mortem perperussus est, ita et omnes justi nati videntur ad laborem. Toto enim vite tempore labores multos obeunt, ac multa patiuntur, eaque gravia; *tum* a Deo, qui variis eos probat tribulationibus; *tum* a dæmone, qui vehementibus illos tentationibus concutit; *tum* a mundo, qui ærumnis, detractionibus, ludibriis, et nonnumquam diris eos vexat suppliciis; *tum* a seipsis, quia jejuniis, vigiliis, ciliciis, aliisque mortificationibus carnem suam affligere solent. Quapropter cum ad illos venit mors, jucunda potius videtur, quam amara: fitque illis pretiosa, quia est requies a laboribus, quos toto vite sue tempore perperssi sunt: *justorum mors pretiosa, quoniam quidem fit ibi quies a labore* (D. Bera. ser. 41 *ex parvis*). Licet impij in hoc mundo deliciis sæculi affluere quærant, in medijs tamen, quibus fruuntur, voluptatibus gravia multa nonnunquam patiuntur, non solum a stimulante intus conscientia, verum et a Deo, qui eos percudit, ut sanet; quique eos affligi permittit, ut ad mundi contemptum, et ad sui amorem alliciat. Qui nisi ad Deum vere convertantur, mors eorum non est requies a laboribus, quinimo est transitus a laboribus ad labores; nimirum a levissimis hujus vite laboribus ad gravissima inferni supplicia migrant. At aliter de hominibus justis loquendum; eorum quidem vita deliciis et laboribus permixta est, quoniam in medijs laboribus, quos perferunt, internis multis fruuntur consolationibus; in morte vero non finiunt consolationes, et finiunt labores; non finiunt consolationes spirituales et gaudia interna, quibus fruebantur; quin potius majoribus afficiuntur in coelo, ubi torrente voluptatis

potantur; *torrente voluptatis tue potabis eos* (Psal. 35). Finem habent labores, quibus alligebantur, quia mors eorum est requies segura, quæ laboribus eorum finem ponit; tuncque a laboribus requiescunt, cum ex hoc exilio exeunt; tunc a laboribus, quibus gravabantur, quiescere incipiunt, et ab iis in æternum quiescunt: *amodo jam dicit Spiritus ut requiescant a laboribus suis* (Apoc. 14, 13). Monet nos Sapiens, ut temperemus a lachrymis, cum vir justus moritur; *modicum plora supra mortuum* (Eccli. 21, 11). Cur in hominis justî morte uberes non sunt fundende lachrymæ? Quia mors est ei requies ab omnibus laboribus, quos in sæculo patiebatur; *quoniam requievit*, inquit Salomon. Cum moritur pater iniquus et impius, filii æternum flere debent, quia pater eorum non requiescit, sed in tartari flammis cruciatur. Cum moritur filius obscœnis et infandis addictus sceleribus, amaras et perpetuas lachrymas fundere debent parentes, quia filius eorum non in pace quiescit, sed æterna inferni supplicia patitur. At cum moriuntur patres, matres, filii, amici et alii, qui pii et justi fuerunt coram Deo et hominibus, nequaquam, aut saltem modicum flere oportet, quia mors est eis requies a laboribus, quos viventes patiebantur; *modicum plora, quoniam requievit*. Non semel demiratus sum modum agendi Thraciorum, qui in morte suorum gaudere consueverant: flebant cum nascebantur filii, et cum moriebantur non flebant; imo gaudebant plurimum, tripudiabant, et vestibus letitiam indicantibus induebantur. Cur hoc facerent hujusmodi populi, jam non inquiram; tamen certo certius mihi videtur, quod nos christiani in nativitate infantium flere deberemus, quia docet nos fides, eos nasci filios iræ, et peccati originalis labe inquinatos; ac contra gaudere deberemus in morte justorum, quia cum moriuntur, ab innumeris peccandi periculis, ab insidijs satanæ, a pugnis concupiscentiæ, ab amoris proprii veneno, a corporis pondere, et a laboribus multis liberantur, ac quiescere incipiunt quiete segura et constanti, quæ in æternum durabit. Mox enim ut mortui sunt, in paradysum migrant, ubi perpetua fruuntur quiete: *hæc requies mea in sæculum sæculi* (Psal.

131, 14). De nonnullis viris religiosis narrat Chrysostomus, quod in eodem commemorantes cœnobio, toto se invicem corde diligèrent; cum tamen eorum aliquis diem claudebat extremum, fletus procul, procul lachrymæ, et undique gaudii plurima edebantur signa: *si nuntiatum fuerit, quod unus ex iis mortuus est, multum ubique lætitiæ, voluptatis multum* (hom. 59 ad pop.). Gaudebant hi, quia fratrem suum ab hujus vitæ miseris et laboribus, ad securam et æternam requiem transiisse credebant. Hæc erat ratio lætitiæ, qua corda eorum affluebant: qua quidem ratione quisque allici deberet ad non fundendas tam uberes lachrymas in morte justorum, sive propinqui illi sint, sive amici. Verum et propter eandem rationem omnes justi venientem ad se mortem hilariter suscipere deberent. Hanc ardentem expectavit, et hilariter suscepit sanctus Simeon, *vir justus et timoratus*, qui Salvatorem mundi manibus suis gestare meruit: cum namque sanctus senex salutare Dei nostri vidit, seque morti jam proximum credidit, exultans et ineffabili circumfusus lætitiâ clamavit: *nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace* (Luc. 2, 29). Cur appropinquante morte gaudet et exultat sanctus Simeon? Gaudet, inquit S. Cyrilianus, ut doceat nos mortem a justis non timendam, sed potius optandam, quia viris justis mors est pax vera, et requies tranquilla; *probans scilicet, tunc esse servis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem*. Gaudete ergo justi, cum ad vos venit mors; eam cum gaudio accipite, cum hæc sit requies a laboribus vestris. Mortem non timebat sanctus Ambrosius: *non timemus mortem*, inquit. Cur mortem non times, o Præsul sanctissime? Nonne times duram hanc animæ e corpore separationem, quæ in morte fit? Non equidem. Nonne times separari a propinquis et amicis? Nequaquam. Nonne times dolores plurimos, quibus in morte circumdari et obrui solent homines? Nec mortem timet Mediolanensis Antistes, nec omnia quæ in morte contingere solent, quia mortem justorum scit esse requiem securam ab omnibus laboribus, qui omnes in morte finiunt; *non timemus mortem, quoniam requies est corporis*. O viri justî, ne mortem timeatis; quin

potius gaudete et exultate cum ad vos venerit; eamque concupiscenti animo desiderate, quia requies est a laboribus vestris. *Mors justis est etiam somnus suavissimus.*

II PARS.

Mors justorum est somnus suavis.

Hominum quantumvis impiorum mors somno videtur aliquo modo similis; in hoc scilicet, quod sicut in somno, ita et in morte, sensus illorum ligantur, nec aliquem sensationis actum habent. Justorum autem mors non solum somno est similis, quin et verus ac suavissimus somnus est: *sanctorum mors somnus est*. Et ideo de justis morientibus ait Sapiens, quod *visi sunt oculis insipientium mori*. Justi enim ab insipientibus videntur mori, non autem a sapientibus; nam insipientes eos mori existimant, sapientes vero eos non mori, sed suavi somno corripri et obdormire censent: *amici Dei mori videntur oculis insipientium, sed oculis sapientium judicantur potius obdormire* (S. Bern. ser. 2 in festo Apost.). Vates ille regius, qui septies in die laudem Deo dicebat, aliquando gaudens Deo cecinit: *dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem: non moriar* (Ps. 117, 17). Quare et quo sensu se non moriturum ait propheta? Nonne æterno Dei decreto *statutum est omnibus hominibus semel mori*? Nonne omnes penitus homines moriuntur, sive reges illi sint, sive prophete? Cur ergo rex ille simul et propheta se non moriturum dicit, *non moriar*? Respondet sapientissime S. Basilius, non moriturum Davidem, quia mors servorum Dei, non vera mors est: *cum dicit, non moriar, ostendit mortem non esse mortem*. Quid ergo mors justorum, si non sit mors? Hæc est somnus suavissimus. Unde idem propheta de se ipso ait; *in pace in idipsum dormiam et requiescam* (Ps. 4). Non dicit, *moriar*, sed *dormiam*, quia justorum mors non mors illa dicenda terribilis, quæ impios dirissime torquet, potius censenda somnus suavissimus hominum

in Domino dormientium. Justorum mortem non tam mortem, quam somnum censebit, qui Isaia prophetias legerit: hic etenim justos fato functos alloquens, ait: *expergiscimini et laudate qui habitatis in cinere* (6, 19). Eos non mortuos, verum dormire arbitratu propheta, quia a somno non excitantur mortui, sed dormientes. Quod ingeniose adnotavit divus Hieronimus ajens, Isaia non dixisse justis ut resurgerent, sed ut evigilarent, quia mors eorum non mors, verum suavissimus somnus reputanda; *quia mors eorum somnus est, nequaquam resurgere, sed expergisci et evigilare dicuntur*. Ut innotescat justorum mortem non tam mortem, quam dulcem somnum esse, habemus divinum Christi testimonium, quod omne aliud præcellit. Audite, quomodo loquatur de Lazaro et de filia principis Synagogæ. Lazarus a quatuor diebus obierat, in sepulchro jacebat et jam fotebat; Christus autem eum solummodo dormire ait, et ad sepulchrum ejus se confert, non tam ut eum a mortuis suscitaret, quam ut a somno excitet: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno excitem eum* (Joan. 11). De filia etiam principis Synagogæ Christus ait: *non est mortua puella, sed dormit* (Luc. 8). Qui sunt hujusmodi mortui, qui mortui non sunt, sed dormiunt? Hi sunt amici Dei et viri justii; quorum mors non tam mors, quam dulcis somnus nuncupatur: *sanctorum mors somnus refrigerii est*. Mors impiis dura et acerba est: appropinquante enim morte, torquentur a rodente intus conscientie verme et cruciantur a gravibus cogitationibus, quibus eorum jactatur animus: *venient in cogitatione peccatorum suorum timidi* (Sap. 4, 20). Qualis tunc dolor impiorum, cum innumera cogitant peccata, quibus suam inquinaverunt animam. Qualis animi amaritudo, cum Deum adversus eos iratum, paradisi ipsi clausum et inferni os apertum vident, ut eos devoret? Quid tunc non patiuntur sive a dæmone eos tentante, sive a morbo eos torquente? Certe ob dira, quæ tunc perferunt impii, mors eorum, non somnus suavissimus, gravissimum est supplicium. At contra mors justis non inferitur ut supplicium. At contra mors justis suavissimus: *cum dederit dilectis suis somnum* (Ps. 126).

Et revera multa sunt, quæ tranquillam, suavem et placidam efficiunt justorum mortem: debita enim Sacramentorum perceptio, Beatissimæ Virginis patrocinium, angelorum protectio, bonæ conscientie quies, internæ Spiritus Sancti consolationes, cœlestis beatitudinis spes et gratiæ multæ quas a Deo recipiunt, mortis dolores leniunt, ac efficiunt justorum mortem similem somno, eosque *absque ullo sensu molestiæ, ut suavi somno correptos extingui* (Diodor. Sic. l. 2). Ecce quomodo mors justis est somnus. In alio etiam sensu dici potest, quod mors justis sit somnus, quia scilicet, sicut qui dormiunt, oculos claudere solent, quos aperiunt, cum a somno excitantur, ita et justii in morte oculos corporis claudunt; mox vero mentis eorum oculi aperiuntur, ut cœlestia intuantur et admirentur: *felices oculi*, inquit S. Cyprianus, *qui terrenis clauduntur, ut cœlestia videant*. Quod et ipse Psalmista testatur, dicens, *cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini* (Ps. 126); quasi dicat: mox ut justii somno mortis obdormierunt, spiritus eorum evigilat, ut Dei hæreditatem et cœlestia bona contemplantur. O felicem mortem! o suavem somnum! Equis hoc somno dormire non ambiat? Quis morte justorum mori non concupiscat? Multi quidem mori vellent ut justii, at pauci vivere volunt ut justii. Nullus fere est, qui non dicat: o utinam moriar ut hic et ille, quoniam mors est sancta et pretiosa in conspectu Domini! Tamem pauci vivere satagunt ut ii, quorum mors est in conspectu Dei pretiosa. O fratres, certo sciatis, eos non mori morte justorum, qui vivunt vita impiorum; non in Domino moriuntur, qui in Domino non vixerunt; non in osculo Domini obeunt sicut Moyses, qui impie vixere ut Pharaos; itaque omne onus peccati procul pellite; iniquitatis sarcinam deponite; a viis vestris pessimis declinate, ad Deum toto corde convertimini, virtutem sedulo sectemini; ac vivite ut justii, ut justorum morte moriamini; erique vobis mors somnus dulcis, *ac etiam felicissimus ad gloriam transitus*.

III PARS.

Mors justorum est transitus ad gloriam.

In cruce passus, in cruce mortuus est Christus, ejusque mortem dirisimam fuisse constat: ea tamen transitus vocatur; *sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Mors quidem Christi fuit transitus ad Patrem, ac item cujusque hominis justus mors dici potest transitus ad æternam Patrem, et ad gloriam sempiternam. Unde hanc statuit differentiam D. Augustinus impiorum inter et justorum mortem, quod impii morientes ad dæmonem salutis suæ hostem migrant, ut ab eo ad tartara trahantur; justus vero ad æternam Patrem transeat, ut ab eo cælestibus præmiis dentur: *transeunt illi ad hostem, transeunt isti ad Patrem.* Verum utique, justos nonnunquam gravissimos in morte perpeti dolores: eorum tamen mors, ut ait D. Hieronymus, non proprie mors vocanda, potius felicissimus quidam a terra ad cælum, et a creaturis ad Creatorem transitus: *hec non mors, sed migratio et domicilii mutatio a deterioribus ad meliora, a terra ad cælum, ab hominibus ad angelos et ad ipsum Dominum angelorum* (ep. ad vid. jun.). Mortem suam transitum nuncupabat Job, vir inter justos præclarus: *cunctis diebus, inquit, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea* (Job 14, 14). Aliqui vertunt *donec veniat transitus meus*; et recte quidem: nam uti docet S. Augustinus, non solum Jobi, verum et omnium penitus justorum mors *pretiosa* dicitur, eo quod sit transitus ex hoc mundo ad cælum, et ab ista mortali vita ad æternam migratio: *mors piorum bona dicitur, quia finis est ad mala temporalia et transitus ad vitam æternam* (l. de ver. inn.). Gaudete, o viri justus, et gaudium vestrum sit plenum: gaudete in mediis etiam tribulationibus, quia brevi ad vos veniet mors, quæ erit vobis *transitus ad vitam æternam*. De futura sua morte loquens propheta ait; *transibo*. Non dicit, *moriar*, sed *transibo*, quia mors ejus, non tam mors, quam *transitus* fuit. Quo autem transivit propheta? *Trans-*

ibo, ait, *in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei* (Ps. 41, 5). Quasi dicat: vitæ meæ peregrinatione completa, transibo ad regnum cælestis, ad cælum empyreum, quod est tabernaculum Beatorum et domus Dei. Ad hoc regnum transiit propheta moriens, et ad hoc transeunt omnes justus, quorum mors non tam mors dicenda quam transitus ad gloriam sempiternam. Unde dies mortis eorum dici solet dies emigrationis, id est dies transitus, cum hæc sit dies, in qua ad Deum et paradysum transeunt. Justorum et impiorum mortem, *transitum* vocat Christus Dominus: de utrisque enim ait, quod *ibunt*, seu quod *transibunt*; at eorum transitus erit dissimilimus; etenim justus *ibunt* et transibunt in vitam æternam; impii vero in ignem æternum. Audite quomodo de impiorum transitu loquatur Christus: *ibunt hi, inquit, in supplicium æternum* (Matt. 25, 46). Hi peccatores, qui tot prava desideria in cordibus suis efformarunt; hi impii, qui tot blasphemias, tot de tractionibus, totque obscenias, scurrilibus et execrandis sermonibus ora sua inquinaverunt; hi obdurati, qui in via peccatorum steterunt, nec a viis suis pessimis declinare, et ad Deum converti voluerunt: hi, inquam, in morte sua transibunt, morsque iis erit quidam transitus; atvero quo *ibunt* et transibunt? *Transibunt hi ad tartara, æternum cremandi: ibunt hi in supplicium æternum.* O crudelium transitum! O terribilem transmigrationem! o quam durum hujusmodi hominibus a divitiis ad extremam egestatem, ab honoribus ad intolerabilem ignominiam et ab hujus sæculi deliciis ad incomprehensibilia inferni tormenta transire! o quam terribile huic juveni, qui illicitis carnis voluptatibus totum se dedit, cum a corpore anima ejus separabitur, ut ad æternos tartari rogos migret! quales gemitus edet, quales fundet lacrymas hæc adolescentula, delicate nimis et molli ter vivere assueta, cum ad infernum a tartareis tortoribus æternum crucianda properabit! *Transibit illa, transibunt omnes peccatores, eritque iis mors transitus*; transitus quidem ad mundi centrum et ad formidandam inferni fornacem, ubi in perpetuas æternitates morabuntur et torquebuntur: *ibunt hi in supplicium æternum.* O quam terribilis erit hic impiorum

transitus! Longe alius erit justorum transitus: transibunt enim, eritque iis mors *transitus* ad æternam beatitudinem, in qua Deo fruuntur, et in sempiternum beatificabuntur: *ibunt hi in supplicium æternum, justus autem in vitam æternam.* Ex ordinatione regis Ægypti, pistorum magister, et Joseph in carcere detinebantur; e quo tandem ambo educti sunt, sorte tamen inequali: nam pistorum magister a carcere ad patibulum ductus est; Joseph autem in tota Ægypto dominus a rege constitutus est. Quid autem simile in hoc mundo video, in quo nos omnes velut in carcere sumus, a quo in morte educimur, et ideo dicebat propheta: *educ de custodia animam meam* (Ps. 141). Alii ex hoc carcere educuntur, ut transeant ad supplicium et alii, ut transeant ad regnum: impii ad æterna inferni supplicia migrant; justus vero ad cœlestia regna properant: *ibunt hi in supplicium æternum, justus autem in vitam æternam* (Ps. 141, 8). O fratres, certi estote, quod mors vestra erit transitus ad cœlum, vel ad infernum; in morte transibitis ad infernum æternum cruciandi, aut ad paradisum æternum beandi. O quam miseri, qui ad tartara migrant! O quam felices, qui ad cœlum transeunt! Quapropter sic vivite, ut in morte ad cœlum transire mereamini; sic vivite, ut mors sit vobis requies segura, somnus suavis, et transitus ad vitam sempiternam. *Amen.*

DOMINICA VIGESIMAQUARTA POST PENTECOST.

DE JUDICIO EXTREMO.

Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa et majestate (Matt. 24, 30).

Nil potentius, nil ad terrendos peccatores efficacius, quam frequens extremi judicii cogitatio. Ipse imagines formidandum hoc judicium representantes impii quibusque terrorem infligere solent, nec est aliquis ita obduratus, qui ad morum con-

versionem non allicitur, si futura hæc judicia firmiter credat, ac serio meditetur. Et ideo ad studiosam extremi judicii meditationem nos invitans sanctus Gregorius, ait: *illum ergo diem, fratres charissimi, tota intentione cogitate.* Ideo etiam sanctus Basilius hortatur peccatores, ut extremum judicium, seu extremi judicii cogitationem in pædagogum assumant, a quo erudiantur, et ad recte vivendum moveantur: *querite judicium, quod vobis pædagogus sit.* O egregium pædagogum, qui peccatores perfectissime docet mali fugam, odium peccati pœnitentiæ amorem et omnium virtutum affectum. Hunc hodie peccatoribus præceptorem dare statui: eos omnes ad Christi judicantis tribunal voco. Venite avari, venite impudici, venite raptores et adulteri: ad formidandum supremi judicis thronum mente et spiritu proparate omnes peccatores, ac mente revolbite, quam miseri et infelices eritis, quando Christus vos judicaturus veniet cum potestate magna et majestate: *videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa et majestate.* Quam deploranda futura sit in die judicii hominum peccatorum conditio, ista docebit concio. *Ave.*

Nullus in hoc mundo reus ita miser, qui aliqua non subsit excusatio, qua mediante scelerum suorum gravitatem minuere conetur: *nullus* ita infelix et derelictus, cui non aliquid adsit auxilium aut a Deo, aut ab hominibus: *nullus* ita perditus et desperatus, cui non aliqua semper spes salutis supersit. At in formidando extremi judicii die peccatores erunt rei, quibus nulla erit excusatio, nullum auxilium, nulla spes salutis: *nulla excusatio*, quæ apud Deum valeat: *nullum auxilium*, quod iis prosit; *nulla spes salutis*, quæ illos consoletur. O quam miser ille reus, cui nulla excusatio subest! Quam derelictus ille, cui nullum auxilium adest! quam infelix ille, cui nulla spes salutis superest! Ecce quam infelix futurus sit impiorum status, et quam deploranda eorum conditio in die judicii. Ita quidem erunt miseri, ut nulla iis faveat excusatio: ita erunt derelicti, ut nullum iis adsit auxilium: ita infelices erunt, ut nulla ipsis futura sit spes salutis. Peccatoribus in die judicii 1. nulla erit excusatio; 2. nullum erit auxilium; 3. nulla erit spes salutis.

I PARS.

Peccatoribus in die iudicii nulla erit excusatio.

Hominibus naturale est sua excusationibus oblevare crimina; nullumque tam manifestum et notorium perpetrant peccatum, ad quod coram hominibus excusandum, aliquam rationem non adhibeant: *usitatum humani generis vitium est et latendo peccatum committere et commissum abscondere* (D. Greg. Mor. 22, 13). At in die iudicii ita obmutescent peccatores, ut nullam rationem et excusationem valeant adducere, quia omnia nuda et aperta erunt oculis Christi iudicantis, quem fallere, et vanis excusationibus decipere nequibunt. Cum in tota Ægypto dominaretur Joseph, perterriti sunt valde fratres ejus, audientes eum dicentem; *Ego sum Joseph*. Tanto tunc terrore concitati sunt, memores se fratrem suum alienigenis vendidisse, ut perpetratum crimen excusare, imo nec unum verbum proferre possent: *non poterant respondere fratres, nimio terrore perterriti* (Gen. 45, 3). Heu! quanto major in die iudicii erit terror impiorum stantium coram Christo iudice, quem toties multiplicatis enormibus et infandis sceleribus vendiderunt? Quanto majore formidine concutientur impii, cum peccatis suis onusti stabunt ante Christum tonantem et fulminantem: *intonuit de celo Dominus*? Tunc quidem ita attoniti parebunt et perterriti, ut præ timore non solum peccata excusare, nec unicum verbum proferre queant: *stabunt ante oculos Dei, nihil habentes dicere* (Tert., de anim. 6). Et revera, quid dicere et quam excusationem adducere poterunt peccatores in die iudicii; *quid tunc dicemus? quo colore excusationis utemur?* (Crysost., ep. ad Theod.). Sua tunc excusare non valebunt scelera, dicendo, se non potuisse Dei legem servare, quia Deus impossibilia non jubet, et, ut ait D. Chrysologus, « qualis excusatio hæc erit, jugum non placidum non valuisse sufferre; onus non potuisse portare quod Christus vocavit leve, et ad quod portandum nos invitavit, dicens: *tollite jugum meum super vos. Jugum enim meum suave est et onus meum leve* » (Matt.

11). Non poterunt etiam impii naturæ infirmitate, aut corporis debilitate culpas obtegere; multi enim homines multo infirmiores et debiliores quidquid difficile et durum in via salutis occurrit, perfecte servarunt. Sua fortasse peccata tunc excusare conabuntur peccatores, dicendo, se negotiis multis et variis occupationibus fuisse implicatos? Proh vanam et ridiculam excusationem! Nonne salutis negotium aliis omnibus negotiis erit præferendum? Nonne etiam illis dixerat Christus, nihil prodesse homini, quod omnia mundi negotia peragat ac totum mundum lucretur, si hæc in propria salutis detrimentum cedant: *quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* (Matt. 16). Quam ergo in die iudicii excusationem adducunt peccatores? Forsitan se a quoquam seductos causabunt? At, inquit Chrysostomus, inutilis et nulla hæc erit excusatio, quia *non potuit Adam uxoris illecebras excusare, dicens: Mulier, quam dedisti mihi sociam, ipsa me seduxit. Nec rursus uxorem serpentis culpa defendit*. Nec item tunc impiis patrociniabitur ignorantia: nec dicere poterunt, aut saltem non iis proderit, si dicant: *ignorans feci*. Hæc enim ratio non valebit, quia in omnem terram exivit sonus prædicatorum; ubique illuxit lux Fidei, et poterat quisque, si voluisset, ea discere, quæ ad salutem sunt necessaria. Loquere ergo peccator, dic, quam tunc adhibebis excusationem? Forte dices tibi defuisse gratiam, vel nimis urgentes te impetisse tentationes, quibus ad peccatum allectus fuisti? At auxilia ad salutem sufficientia nulli Deus denegat, nec permittit aliquem supra vires tentari; *fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis* (1 Cor. 10). Quare tunc nulla peccatoribus excusatio suberit, ac velut muti in conspectu Dei hærebunt: *in die agnitionis non habebunt allocationem* (Sap. 3). Conjicere nequit Petrus Damiani, quam in die iudicii excusationem adducere poterunt peccatores; *quid, inquit, faciemus sub tanti iudicis majestate? Quid excusationis ostendere poterimus? Qua nos defensionis arte purgabimus?* O avare, quam adduces excusationem, cum a te petet Christus, cur opes inique acquisieris et cur aliena non

restitueris? Forte paupertatem et familiæ necessitatem in causa fuisse dices? Christus opponet Zachæum, qui aliena restituit in quadruplum; Franciscum et alios plurimos, qui non solum aliena minime rapuerunt, verum propria pauperibus distribuerunt. Quo colore excusationis uteris, qui inimicis parcere noluisti? Dices forte, te de passione ad vindictam trahente triumphare nullatenus potuisse? Christus proponet tibi Stephanum: ecce, inquiet, hominem qui non solum inimicis pepercit, verum et genibus provolutus me pro occisoribus exoravit. Quid respondebis tu, qui jejunii præceptum toties violasti, cum a te requiret Christus, cur non jejunaveris? Arbitraris fortasse, quod illum decipere poteris, dicendo te corporis infirmitate et stomachi debilitate laborasse? Atvero judex ille, qui omnia novit, opponet tibi Baptistam et innumeros alios, qui licet te debiliores essent et infirmiores, non solum ordinatis ab Ecclesia, verum et multis aliis jejuniis carnem suam afflixerunt. Quid dicent superbi, cum videbunt Henricum, Ludovicum, Eduardum et alios quamplures sanctos imperatores et reges, qui in hoc mundo regnantes, altissima humilitate floruerunt? Quid dicent mulieres adulteræ, quæ matrimonii fidem violarunt, cum videbunt Susannam, quæ vitam et famam perdere maluit, quam conjugale maculare thorum? Quid tandem dicere poterunt omnes peccatores, cum iis proponuntur Sancti ejusdem status, ejusdem conditionis, ejusdem sexus et ætatis, qui pie vixerunt et fideliter Deo servierunt? Quam tunc excusationem adducent? Nullam proculdubio: ideo tanto pudore suffundentur ob peccata propalata, ut nec verbum proferre valeant: *omnis iniquitas opipilabit os suum*. O peccator, cum monet te prudens confessorius, cum te ad expianda scelera hortatur, ei obtemperare renuis dicens, non possum, nondum tempus advenit, vires deficiunt, negotiis implicor. Iis excusationibus eum ad absolutionem tibi dandam flectere conaris. Scito quod in die judicii nulla excusatione scelera tua obterege poteris, quia supremo judici Christo omnia patent, tuaque tunc crimina cunctis manifesta fient. Dum autem in die judicii peccatores nulla manebit excusatio, *nullum etiam iis aderit auxilium*.

II PARS.

Peccatoribus in die judicii nullum erit auxilium.

Nullus in hoc mundo ita miser, ita destitutus nemo, ut omni careat auxilio, quoniam ipsa miseria pro miseris clamat, eisque patronos et auxiliatores acquirit. Jamvero, o miseri peccatores, *quid facietis in die visitationis? Ad cujus confugietis auxilium?* Quis in die judicii frater, quis amicus vobis auxiliabit? Nullus quidem. Ut enim ait Chrysostomus, *nos hinc illuc migrantes adjuvare poterit nemo, non frater redimet fratrem, non amicus amicum, non parentes filios, non filii parentes* (hom. 22 ad pop.). Refert Josephus, quod quando Core, Datan et Abiron vivos terra deglutivit, vicini, amici, domestici, cognati, proximi et quotquot tam portentoso spectaculo aderant, nullum eis auxilium præstitere; quin contra omnimode obliviscentes amicitie, propinquitatis, familiaritatis et sanguinis fœdus, ultionem sumptam sermonibus et manuum plausibus approbarunt. Idem accidit in ultimo judicio, in quo coram vicinis, amicis, et propinquis peccatores examinabuntur, confundentur et ad inferni supplicia condemnabuntur, nec nullum eis auxilium aliquis afferet, imo de eorum miseria et infelicitate gaudebunt omnes adstantes: *letabitur justus cum viderit vindictam* (Ps. 57, 11). O quam durum tunc erit peccatoribus, quod eis auxiliares manus non præbeant amici et propinqui! Hoc sane eis durissimum erit. Etsi vero tunc peccatores ab amicis, fratribus et propinquis auxilium non percipient, nonne aliunde subsidium sperare poterunt? Si ab hominibus derelinquantur, angeli forte iis subvenient. Angeli qui ad hominum peccatorum custodiam fuere delegati, tunc iis forsitan suppetias afferent? Nequaquam; quia Custodes Angeli, qui nunc peccatores studiose monent, protegent et a dæmonum incursibus tuentur, eos tunc derelinquent, dicentes: *curavimus Babylonem et non est sanata, derelinquamus eam* (Jer. 51). Tunc sane peccatoribus non præsto aderunt Angeli. Quid dicemus de Sanctis in cælo am regnantibus? Hi sunt sacri montes, ad quos mentem et oculos levabat propheta, ut ab iis auxilium emendicaret.

Levavi oculos meos in montes, unde venit auxilium mihi (Ps. 120, 1). Hi sunt benefici hominum patroni et pii pro iis apud Deum deprecatores, qui iis favere non desinunt, quamdiu in hoc sæculo remanent, ideo forte et iis propitii erunt in die iudicii? Nequaquam. Verum quidem, quod quamdiu in terra degunt peccatores, Sancti pro iis Deum sollicite orant in celo: *pro hac orabit ad te omnis Sanctus, in tempore opportuno* (Ps. 31, 6). Antequam moriantur peccatores, tempus est opportunum, quo Sancti pro iis apud Deum studiose intercedunt; in die iudicii autem ad Deum non accedent Sancti, ut pro illis Deum invocent, et ut iis quomodocumque auxilientur: *verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt*. Tunc Sancti ita divinæ voluntati erunt conformes, ut pater et amicus sancti filiis fratribus et amicis suis reprobis nullo modo compatiantur. *Tanta rectitudine constringentur, ut nulla in reprobos compassione moveantur* (S. Greg. hom. 39 in Luc.). O quam miseri et infelices erunt peccatores in die iudicii, in quo ab Angelis et hominibus, a propinquis, amicis et ab ipsis Sanctis nullum auxilium percipient! Quod vero majus et gravius est, nec tunc ipsis propitia erit ipsa Angelorum et hominum regina. Norunt omnes, eam esse matrem misericordiæ, afflictorum consolatricem et peccatorum advocatam, pro quibus apud Deum intercedere non desinit: at in die iudicii eorum non miserebitur, nec aliquid iis præbebit auxilium. Hæc est luna mystica, quæ peccatoribus in hoc mundo viventibus lucet, eosque suis influxibus fovet; quæ tamen in formidando iudicii die *non dabit lumen suum* (Matt. 24, 29). Tunc peccatoribus non favebit Maria, nullum iis tunc præstabit auxilium, quin contra Filium suum ad vindictam de iis sumendam excitabit, dicens: *recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum et averterem indignationem tuam ab eis* (Ier. 18, 20). Recordare, quod quamdiu in seculo vixerunt, eorum apud te officiosissima fui advocata; nunc autem quia favores, quos iis impetravi, contempserunt, nec a peccatis suis discedere voluerunt, apprehende arma et scutum, edue e vagina gladium tuum utraque parte

acutum et percute infensissimos illos nominis tui hostes; *deduc eos in manus gladii*. O infelix peccator, si auxilium non sis accepturus a Dei Genitrice et a Sanctis, quis ergo tibi tunc patrocinabitur? *Quis te in iudicio defendet?* (Chrys. h. 5 in I ad Cor.). Num te tunc defendet generis splendor? Num principatus gloria? Num famulorum caterva? Num verborum facundia, aut divitiarum copia? *Tunc*, inquit sanctus Hieronymus, *nec divitiæ, nec nobilitas generis, nec potentia dignitatum aliquem defendere poterunt* (in c. 2 Isai.). A quo ergo tunc auxilium percipies, o peccator? *Quis te defendet?* Solus superesse videtur Christus, a quo auxilium sperare possis; verum nec ipse Christus tibi tunc propitius erit, quin contra *ad iudicium veniet, ignorans misericordiam* (Pet. Dam. ep. 57). Quamdiu in hoc mundo vivit peccator, ei Christus misericordiæ suæ thesauros aperit, ei se misericordem exhibet, eique in omnibus necessitatibus præsto est; *sed ad iudicium veniet, ignorans misericordiam*. Tunc clausa erunt misericordiæ ejus viscera, tunc erit *Deus ultionum*, qui vindictam sumet de inimicis suis. Neque solum per seipsum vindictam sumet de inimicis, verum et adversus eos armabit omnem creaturam; *accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum* (Sap. 5, 18). Tunc cæli malignos emittent influxus, tunc obscurabuntur astra, tunc ignis in conspectu Dei exardescet, terra formidando concutietur motu et omnes creature in peccatores insurgent. Ecce quam miser et infelix in die iudicii futurus sit peccator, qui tunc omni carebit auxilio; *ac etiam omni spe salutis*.

III PARS.

Peccatoribus in die iudicii nulla erit spes salutis.

Dum in terris morantur peccatores, vana quadam spe in-nixi sperant, seu presumunt, se beatitudinem æternam obtenturos, etiamsi a peccatis non respiciant. Clamant concionatores, mortis horam incertam, Dei iudicia esse terribilia, intolerabilia esse inferni supplicia, Deum non irrideri, nullamque iis superesse salutis spem, qui in statu mortalis peccati moriuntur: hi tamen usque ad mortem salvari semper male sperant,

seu presument: immediate post mortem agnoscent, vanam et ridiculam fuisse suam hanc spem, quæ bonis operibus non innitebatur; tuncque de salute penitus desperabunt; *mortuo homine impio nulla erit ultra spes* (Prov. 11, 7). Quamdiu hic remanent impii, de salute sua desperare prohibentur, quia dum vivunt, et ipsis patet paradisi janua, Deus eos ad intrandum invitavit, iisque manum et auxilia sua præbet; qui nisi modo penitentiam egerint; si oblata auxilia respuerint et in peccatis perseveraverint, mox e corpore egressi claudetur iis cœli janua. Clamabunt; Domine, *aperi nobis*; at iis dicitur sicut fatuis virginibus, *nescio vos*, clausa jam est janua. In illam requiem ingredi summopere desiderabunt, optabant intrare in civitatem sanctam Jerusalem; ad illam summo affectu anhelabunt; quod tantum desiderium eorum peribit; nam iis claudetur paradisi janua, nec tunc sperare illis aliqua salutis spes remanebit; *spes impiorum peribit* (Prov. 10). Tunc sane spes peccatorum peribit, quia si ab aliquo salutem sperare possent impii, maxime a Christo, qui in mundum venit salvare quod perierat, et a quo est omnis salus: *non est in alio aliquo salus* (Act. 4). Sed tunc nulla a Christo iis erit spes salutis; quin contra, iis tunc acriter exprobrabit beneficia collata, eosque paradisi gloria prorsus indignos declarabit. Tunc iratus Christus, sic impiis exprobrabit; *Ego te de limo terræ manibus meis feci; ego terrenis artibus spiritum infundi; ego te ad imaginem et similitudinem nostram facere dignatus sum; ego te inter paradisi delicias collocaui, et tu, vitalia mandata contemnens, deceptorem sequi, quam Dominum, maluisti. Sed antiqua postea motus misericordia, cum expulsus de paradiso vinculis mortis tenereris, virginalem uterum sine dispendio virginittatis in pariendo, introivi: in præsepio positus et pannis involutus jacui; infantie contumelias, humanosque dolores, quibus tibi similis fierem, ad hoc scilicet, ut te mihi similem facerem, pertuli; iridentium palmas et sputa suscepi, acetum cum felle bibi: flagellis cæsus, deprimis coronatus, affixus cruci, perfossus vulnere, ut tu eripereris morti, animam in tormentis dimisi. En clavorum vestigia, quibus affixus pependi.*

En perfossus vulneribus latus. Suscepi dolores tuos, ut tibi gloriam darem; suscepi mortem tuam, ut in æternum viveres: jacui in sepulchro, ut tu regnares in cœlo. Cur quod pro te pertuli, perdidisti? Cur, ingrâte, redemptionis tuæ munera renuisti? Cum essem impassibilis, pro te pati dignatus sum; sed tu despeceisti in homine Deum, in infirmo salutem, in via reditum, in iudice veniam, in morte vitam, in suppliciis medicinam. Et quia post omnia mala tua ad medicamenta penitentiae confugere noluisti, ab auditu malo non mereberis liberari (S. Aug., serm. 67 de temp.). Postquam peccatoribus ingratitude et peccata eorum exprobraverit Christus, audient illum dicentem, *discedite a me maledicti in ignem æternum*. Quanta tunc peccatorum desperatio! quantus stridor dentium, ut subdit D. Augustinus, cum viderint peccatores, se ab omni salutis spe exclusos et ad æterna supplicia damnatos! *Quis tunc erit stridor dentium, cum Sanctorum multitudine ad dexteram Regis et ad gloriam segregata, peccati populus in profunda tartari sine ulla miseratione ac veniæ spe demersus, excludi se a Beatorum luce et ad æterna supplicia damnari viderint?* Tunc peccator videbit et irascetur; tunc dentibus suis fremet et tabescet; tunc de propria salute desperans, carnem brachii sui vorabit, ac in seipsum maledicta proferet. O frater, formidandum hoc iudicium frequenter recogita et serio perpende; et ut terribilia hæc Dei iudicia declines, penitentiam age, et ut loquitur Augustinus, *portum penitentiae, devictis peccatorum fluctibus, Christo iuvante, festinemus intrare*. Nemo dicat; juvenis sum, uxorem duxi, negotiis multis sum implicatus; non hæc et his similia in cordibus nostris cogitemus; prompte ad penitentiam remedia advolemus. « Convertamur ad meliora, dum in nostra potestate sunt remedia. Extinguamus mortem, moriendo peccatis; vitam vitæ meritis acquiramus, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et imperium cum Patre et Spiritu Sancto in sæcula sæculorum. Amen ».

EXPLICIT TOMUS QUINTUS

PARS SECUNDA CONCIONUM DOMINICALIUM.

INDEX

DOMINICA PENTECOSTES — De Spiritu Sancto	pag. 1
I PARS. — Quis sit Spiritus S. in SS. Trinitatis mysterio? »	2
II PARS. — Quis sit Spiritus Sanctus in sanctæ Ecclesiæ sinu »	6
III PARS. — Qui est Spiritus Sanctus in hominis justî anima »	10
DOMINICA TRINITATIS — De sanctissima Trinitate	13
I PARS. — SS. Trinitatis mysteriorum est incomprehensibile »	15
II PARS. — Sanctissimæ Trinitatis mysterium est incredibile »	19
III PARS. — Sanctissimæ Trinitatis mysterium est adorandum »	23
DOMINICA SECUNDA POST PENTECOSTEN — De coena magna »	27
I PARS. — Deus facit magnum convivium in terra »	29
II PARS. — Deus facit magnum convivium in Ecclesia »	32
III PARS. — Deus facit magnum convivium in celo »	36
DOMINICA TERTIA POST PENT. — De Dei in homines amore »	41
I PARS. — Deus diligit homines peccatores »	42
II PARS. — Deus diligit homines penitentes »	46
III PARS. — Deus diligit homines justos »	49
DOMINICA QUARTA POST PENTECOSTEN — De verbo Dei »	53
I PARS. — Conciones audiri debent assidue »	54
II PARS. — Conciones audiri debent attente »	57
III PARS. — Conciones audiri debent utiliter »	61
DOMINICA QUINTA POST PENT. — De æternitate penarum inferni »	65
I PARS. — Unicum mortale peccatum merito pœna punitur æterna, si inspiciamus Deum, qui infinite justus est	67
II PARS. — eo quod ipse malitia pene sit infinita »	70
III PARS. — propter peccatoris summam ingratitude[m] »	74
DOMINICA SEXTA POST PENT. — De humani corporis dignitate »	77
I PARS. — Corpus humanum est quid magnum in mundo »	78
II PARS. — Corpus humanum fuit magnum in Christo »	82
III PARS. — Corpus humanum erit quid magnum in celo	85
DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN — De malis christianis »	88
I PARS. — Mali Christ. injuriam inferunt Deo, cujus sunt filii »	90
II PARS. — injuriam inferunt Christo, cujus sunt discipuli »	93
III PARS. — injuriam inferunt Ecclesiæ cujus sunt membra »	97

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN — De elemosyna pag. 100	
I PARS. — Quid est elemosyna	102
II PARS. — Quid facit elemosyna	105
III PARS. — Quid obtinet elemosyna	108
DOMINICA NONA POST PENTECOSTEN — De furto	111
I PARS. — Aliena furari, est quid commune	112
II PARS. — Aliena furari est quid grave	115
III PARS. — Aliena furari est quid periculosum	119
DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN. — De bonis operibus »	122
I PARS. — Bona opera non sunt pervulganda, sed occultanda »	124
II PARS. — Bona opera non sibi, sed Deo sunt tribuenda	127
III PARS. — Bona opera ad Dei gloriam sunt dirigenda »	130
DOMINICA UNDECIMA POST PENT. — De Christi operibus »	134
I PARS. — Christus bona opera fecit prompte, sine ulla retardatione »	136
II PARS. — fecit indesinenter sine ulla intermissione »	139
III PARS. — perfecte sine ullo defectu »	142
DOMINICA DUODECIMA POST PENT. — De hominis in Deum amore »	145
I PARS. — Deus est ardentè amandus	147
II PARS. — Deus est unice amandus	150
III PARS. — Deus est semper amandus	153
DOMINICA DECIMATERTIA POST PENTECOSTEN — De luxuria »	157
I PARS. — Primum motivum: Deus te videt	158
II PARS. — Secundum motivum: Deus te judicabit	162
III PARS. — Tertium motivum: Deus te punit	165
DOMINICA DECIMAQUARTA POST PENTECOSTEN — De usura »	168
I PARS. — Usurarius est benefactor, qui eos, quibus benefacere videtur, facultatibus spoliat	169
II PARS. — est amicus, qui quos diligere creditur, inique prodit »	173
III PARS. — est protector, qui quos protegere censetur, opprimit »	176
DOMINICA DECIMAQUINTA POST PENTECOSTEN — De officiis filiorum in parentes	179
I PARS. — Filii parentibus debent reverentiam	180
II PARS. — Filii parentibus debent obedientiam	183
III PARS. — Filii parentibus debent amorem	186
DOMINICA DECIMASEXTA POST PENTECOSTEN — De ambitione »	190
I PARS. — Homo ambitiosus stultus est	192
II PARS. — Homo ambitiosus malignus est	195
III PARS. — Homo ambitiosus infelix est	199
DOMINICA DECIMASEPTIMA POST PENT. — De igne inferni »	203
I PARS. — Ignis inferni urit, et non lucret	204
II PARS. — Ignis inferni devorat et non consumit	208
III PARS. — Ignis inferni torquet, et torquere nunquam desinit »	211

DOMINICA DECIMAOTAVA POST PENTECOSTEN — De blas-	
phemia	pag. 214
I PARS. — Abstinendum a consuetudine jurandi	» 215
II PARS. — Abstinendum ab imprecationibus	» 218
III PARS. — Abstinendum a blasphemia	» 221
DOMINICA DECIMANONA POST PENT. — De bonis temporalibus » 225	
I PARS. — Bona temporalia parum valent	» 226
II PARS. — Bona temporalia parum durant	» 230
III PARS. — Bona temporalia parum prosunt	» 233
DOMINICA VIGESIMA POST PENT. — De corporis infirmitatibus » 236	
I PARS. — Qui aegrotant, que ad anime salutem spectant, facere debent	» 237
II PARS. — corporis dolores patienter sustinere debent	» 240
III PARS. — bona temporalia pie et justo distribuere	» 243
DOMINICA VIGESIMAPRIMA POST PENT. — De salutis negotio » 246	
I PARS. — Quisque debet de salute sua serio cogitare	» 247
II PARS. — Quisque debet salutem suam ardentem desiderare	» 251
III PARS. — Quisque debet pro salute sua sedulo laborare	» 253
DOMINICA VIGESIMASECUNDA POST PENT. — De adulatione » 256	
I PARS. — Adulatores sunt hostes maligni	» 258
II PARS. — Adulatores sunt hostes callidi	» 261
III PARS. — Adulatores sunt hostes ignoti	» 263
DOMINICA VIGESIMATERCIA POST PENT. — De morte justorum » 266	
I PARS. — Mors justorum est requies secura	» 268
II PARS. — Mors justorum est somnus suavis	» 271
III PARS. — Mors justorum est transitus ad gloriam	» 274
DOMINICA VIGESIMAUARTA POST PENTECOSTEN — De iudicio extremo » 276	
I PARS. — Peccatoribus in die iudicii nulla erit excusatio	» 278
II PARS. — Peccatoribus in die iudicii nullum erit auxilium	» 281
III PARS. — Peccatoribus in die iudicii nulla erit spes salutis	» 283

ANNUS APOSTOLICUS